

TRI LUŠKA PERA

Goran Pelaić
Matije Gupca 11
HR-21000 Split
goran.pelaic@st.t-com.hr

Primljeno: 30.12.2017.

UDK 821.163.42.09

Sažetak: Autor u ovom tekstu opisuje nastanak Facebook grupe Vela Luka naših starih, u kojoj je pokušao sistematizirati i analizirati ponajprije fenomen velikog broja vrsnih glazbenika, pjevačica i pjevača, skladatelja, instrumentalista poniklih iz Vele Luke, a potom je obuhvatio cijeli otok. Kako mu je književnost i glazba najuža specijalnost, pokušao je otkriti kriju li se pored poznatih književnika iz tog kraja i drugi talentirani pisci, nepoznati široj javnosti. Pozvao je na suradnju i tako je 2013. formirao Album Luška pera, koji je ubrzo postao jako čitan. Već nakon godine dana javio se veći broj potpuno anonimnih i talentiranih pisaca iz Vele Luke, od kojih su se neki nakon toga počeli pojavljivati i u drugim publikacijama izvan Korčule i FB grupe. Neke je i sam autor predstavio široj javnosti putem svoje emisije koju vodi i uređuje na HR Radio Splitu ali i u emisiji Pomorska večer 1. Programa HR u rubrici Sva moja mora.

U ovom tekstu predstavlja tri manje poznata luška pera.

Ključne riječi: Vela Luka, poezija, proza, pisci, lokalni govor, baština, zavičaj

Napiši prvu rečenicu i sve ostalo će poteći svojim tokom, kao rijeka što poteče od izvora do ušća.

A voda je čudesna, čudesan je taj njen krug, čudesna su ta njena putovanja. Cijeli je život zapravo jedna rijeka i sve je povezano s vodom. Tako bismo i za more mogli reći kako je jedna velika, čudesna, nepregledna i nepremostiva rijeka koja isto ima svoj krug, svoju čaroliju koja sve povezuje. I kad se more odluči zastati i odmoriti za vječnost, usidri se negdje uz kraj ili opkoli sa svih strana kopno. Mi to nazvasmo otokom, koji je opet čudesan, neshvatljiv u svim nijansama, osamljen a ipak tako životan.

I kao čovjek čiji korijeni izniknuše na opkoljenom kopnu, između kamena, zemlje i mora, fizički otrgnut od izvorišta, pokušavao sam proniknuti dublje u dušu ljudi kojima je sudbina odredila i podarila (u podjednakoj mjeri) ljepotu, zemlju, more i kamen u jedinstvenom nizu.

U toj potrazi za čovjekom otočkim naišao sam na zanimljive ljude. Onako virtualno kako to već danas ide, sa svim onim nedostacima virtualnog „suživota“ u kojem nisi posve siguran tko je s one druge strane. Ipak ta mreža svih mreža (za one koji su u potrazi) daje katkada naznaku neke emocije kroz pisani trag. Jer neoboriva je činjenica da riječi (u pisanom tragu) znaju dati i sliku i ton, boju i karakter dalekih, a ipak bliskih sunarodnjaka.

Zanimalo me kako obični ljudi s otoka vide, tumače i oslikavaju taj život uz more, uz kamen, uz meje. Jesu li oni samo ribari i ništa više ili su samo obrađivači škrte zemlje, od kamena otrgnute i ništa više? Osjećao sam, dapače, bio sam uvjeren da su i nešto više. Veliki broj poznatih imena iz svijeta književnosti, slikarstva, glazbe. Posebice glazbe koja je odavno morem doplovila ne samo do susjednog kopna već daleko šire i dalje pa i u osobni krvotok, sve to mi je govorilo da ti izdanci ne mogu biti puka slučajnost.

Ta spoznaja i činjenica o izuzetnosti i talentiranosti ljudi što se okupiše uz Valu, kao pripadnika istog plemena jedinstvenih, velikih pisaca, slikara, kipara, glazbenika, ribara, obrađivača zemlje, graditelja brodova i svih drugih, činila me posebno ponosnim, ali i zaintrigirala.

Zanimalo me kako obični ljudi s otoka vide, tumače i oslikavaju taj život uz more, uz kamen, uz meje. Jesu li oni samo ribari i ništa više ili su samo obrađivači škrte zemlje, od kamena otrgnute i ništa više? Osjećao sam da su i nešto više.

A ovdje je riječ o pisanoj riječi, o onima koji nisu od pera, koji nisu zabilježeni u hrvatskoj književnosti. Želio sam saznati je li njihova literarna optika u bliskoj vezi s imenima poput Šime Vučetića, Danijela Dragojevića, Izvora Oreba i mnogih drugih priznatih pera poniklih s otoka Korčule. Prvenstveno misleći na onu podatnu Valu. I stalno mi je na umu bio onaj čarobnjak, umjetnik kamena, *prašumar*, kako sebe nazvaše Ante Marinović, koji je u nebo gledajući postavio pitanje: „Ko je ovo posoli, ko je ovo zauji?“

Teško je u početku bilo otvoriti ta *zatvorena* otočka vrata. Poticaji su sa *istraživačke strane* stizali svakodnevno putem mrežne stranice Vela Luka naših starih. Otvorio sam prazni album pod nazivom *Luška pera*. I tako je krenula priča koja je danas stvarnost. Donekle izdašna, ali i nedovršena. Potekli su tekstovi poput silinom otvorene česme, sa dobro osmišljenim pričama, strofama, pitkim rukopisom, sa svim onim finesama lokalnog govora koji ima svoju neponovljivu melodiju i mirise. I svaka je ta priča bila poput Lackovićevih slika, povratak u djetinjstvo i mladost, u vrijeme koje se ne može vratiti, s nizom detalja i običaja koji se možda još ponegdje nostalgичno baštine.

More, inspiracija i čežnja Ine Padovan

Da mi je moć ono što ne mogu, da mi je znat ono što ne znam, da mi je imat ono što niman, da mi je hotit ono što neću, da mi je bit ono što nisan. Da mi je moć što more može, da mi je želit ono što san tila, da mi je volit ono što još nisan...

To je bila želja Ine Padovan koja je svojim rukopisima i literarnim darom prva počela puniti

album *Luška pera*. U međuvremenu se našla i u još nekim splitskim publikacijama.

Njen „forte“ je zapravo u pričama s naglašenim lokalnim govorom, koji je pomalo i arhaičan. Uplesti u priču neku riječ, neke izraze davno iščezle iz svakodnevne uporabe, prava je vrijednost. Poetika Ine Padovan dobro se prima i kod mlađih i starijih čitatelja. Ona je autorica od formata, koja s lakoćom plete mozaik iz vremena prošlog u ovo što danas jeste, što danas živi. U svakom njenom rukopisu dominira uvala, more i svi oni prelijepi obrisi, od Proizda pa do neke pitome uvale.

Premda mi je jednom, onako usputno priznala da je ona „više od meje nego od mora“. Stihovi je demantiraju:

Gledam u daljini gdje se more s nebom spaja. I preplivati želim ovo more, mora plava, pa da budem dio mora, dio neba, tamo gdje su more i nebo crta jedna. Dio mora tebe zove, dio mora tebe ljubi, dio neba tebe čeka, dio neba tebe moli. Bio si mi more mojih želja, mojih čežnja, bio si mi nebo mojih molba, moga vapaja.

More moje daleko je, nebo moje visoko je...

Niti more mogu preplivati, niti nebo mogu dotaknuti ali tebe hoću ljubiti, tebe hoću voljeti...

Ina Padovan živi za more, za meje, za sve ono što je vrijedno života. A vrijedno bi bilo dočekati jednu njenu zbirku radova u kojoj bi sigurno mogli naći ono što je nestalo iz naših života, ali živi kroz fino sročene ispise i zapise, kao povijesni i literarni dokument.

Jubavnici

Što ću da te pitan jel ćutiš me kad znan da mi nećeš reć. I zato ti sada pripovidan sve ono što ti davno tila san reć. A tila san ti pripovidat o onom putu kad si bilo jidno i kad si na me cili svoj bis iskalilo. A ja san tadar tila samo počat malo iz moga porta i obać druge vale, punte i mrkinte i vidit di je koji kosmać, izvadit koju ježinu, uparat koji lumpar, skupit koji ogrc i malo motra ubrat za stit u kvasinu. I dala san ti da me malo tičeš, da me od nogah malo miluješ. I uživala

san u temu. Jer od lanih se nismo malo družili. I bilo mi je lipo! Nisan ti se protivila, nisan ti uzmicala. Ali tebi očitno ni bilo do milovanja, draganja, maženja i druženja. Ti si ti put bilo na me jidno. I što san ti se ja više davala, ti si na me sve žešće iša. A možda si bilo jidno što me puno vrimena ni bilo? I kad san ti napokun došla, samo san tila tvoje brat, krast, vazest, otet. Ma si ti put reklo: nećeš, ovo je moj vrtal, ovo su moji trudi i ovi put nećeš moja bit. I vajalo mi je bržje - boje uteć, jer kako si bilo uzavrilo, lako si mi i smrtni ležaj parićalo. I išlaća san i jidno san se bila rastužila i obisila san kukumu, i iz dajega sam te gledala i molila Boga da se smiriš, da ne činiš šćetu, i da malo greš zaspāt, da svoju posteju lipo prostreš, da svi oni koji hoćedu malo na njoj počinut, slajko snivaju i svoj mir najdu. I smirilo si se. Bilo te je lipo vidit... Bilo si nikako modrije, jasnije, zanosnije. Zvalo si me, ma ti nisan tila doć, nisan mogla, a i pripa si me, pa san ti obećala da ću brzo nase doć. I evo me, došla san, evo ti ruke pružan. Sad ću s tobun malo sama bit i puno ti tega moran isripovidit i bit će nan lipo. Nećemo se jidit jedno na drugo, nećemo jedno drugomu ništa otimat, krast, samo ćemo se davat, čuvat, mazit, grlit, ljubit. I bit ćemo jedno i bit ćemo sritni. Baren sad, baren ovi čas.

I ja ću ti reć ono što ti meni nećeš: Volin te, volin te MORE.

Pjesnik nostalgije Elio Žuvela

Ako je netko ikada pokušao napisati nešto lijepo na zavičajnom jeziku; o svom mistu, o svojoj vali, ocu, majci, o Veloj Luci - onda je to zasigurno Elio Žuvela, brodograditelj koji se otisnuo na velika mora, pjesnik koji ponajmanje slični nekoj našoj predodžbi kako bi pjesnik trebao izgledati. A zapravo kako izgledaju pjesnici? Poput Jesenjina? Ali on je iz jedne druge priče, iz nekih drugih krajeva i iz drugog svijeta. I cijeli njegov buran život nespojiv je s pjesnikom o kojem želim pisati i pričati. A dopušteni prostor je nedostatan. Ali ono što ipak povezuje ta dva pjesnika je lirizam, zanos.

Kod Elija filigranski istančan, otkinut iz duše i srca.

Tuja zemja i jezik tuji, i riči što muzike u sebi nimaju, suhe, bez slika, u meni teško se srca primaju.

Ma kad rečin „tin“ i kad rečin „jan“, ki da mi zvona s luškega kampanela brecaju i mojin jezikun jecaju za svima onima što su po svitu sriću išćali, a u ovoj je vali imali.

I ko rečin „jao meni majko moja“, to je ki da drugega čovika boli i tuju mater zovin. Ma ko rečin „Johi meni ma moja“, vidin moju mater Katu kako mi z dešpijun bolesni stumak maže, i vidin križ na Dužu... I oči zasuzu, i znan što me boli.

I znan da san se razboli kad se otac Bogu pomoli za vaporun što je mene u svit odvodi.

I znan da se ta bolest ne liči, ma pomožu dvi, tri luške riči. Pa očiju zatvorenih naše luške riči mrsin i u glavi slike vrtin, na nepcu lipo ćutin, ki bevandu hladnu litnju u kojoj su svaki gusti, kako lipo klizi, godi taj naš lipi jezik luški.

Ulazeći malo dublje u Žuveline objavljene rukopise, a u posjedu sam još niza njegovih briljantnih stihova, ne mogu se oteti dojmu da se radi o pjesniku koji je već odavno trebao izaći u javnost i pokriti ona poetska područja koja su već dugo vremena napuštena.

Još tamo od Tina.

Ja san se na škoju rodi. Tun san se nauči i hodit i govorit. Tun san svoje ditinstvo učini i mladost. I sve što je od škoja u meni ostalo, samo je veselje i radost. Ma ka san naresta na škoju mi je tisno postalo. Za ono što san hti škoj mi je mal bi. Pa san se škojun

Ako je netko ikada pokušao napisati nešto lijepo na zavičajnom jeziku; o svom mistu, o svojoj vali, ocu, majci, o Veloj Luci - onda je to zasigurno Elio Žuvela, brodograditelj koji se otisnuo na velika mora, pjesnik koji ponajmanje slični nekoj našoj predodžbi kako bi pjesnik trebao izgledati.

pozdravi i svojim putun nastavi. Ma nisan zna da je škoj u meni osta, da se libice u me uvuka, ispod kože zavuka da ću ga morat po svitu za sobun vuć, da ga se ne mogu otrest, da ga ne mogu svuč. Nisan zna da mi neće dat ni jedno drugo misto domun zvat. I digod da san bi, digod san hodi, uvik me je vuka di san se rodi. A ja san zasobun u neverama surgadine ostavja, s njima se veziva, s njima se ricava. Sad san se u njih zamrsi, largo od škoja surgan završi... Jer svašta me drži i svašta me veže, a škoj me i daje poteže, poteže...

Moja Kata

Koliko suza isplakanih i savjeta uvik istih, kad s valižon zaputin se iz tih tvojih dvora čisti. I skupiš se sva u balun, u suzu se sva pritvoriš, pa potiho, ispod glasa dragemu se Bogu moliš da mi mirno more dade i ćud naglu da mi smiri i da okun jednin svojim sa nebesa na me viri.

Uvik isto moja Kate – još san dite samo za te.

A brada mi posirila, iza uši sire niknu, već me dica stari zovu a ti uvik istu priču.

Leti vrime moja Kate - još san dite samo za te. Ma mi fali briga tvoja i fali mi jubav tvoja kad zaboli, kad je teško, spomenem te majko moja.

I znan sutra kad se vratin u suzama sva od sriće, dočekat će me na vrata,

mater moja – moja Kata.

S punistre u Pinskom ratu - Lovorka Padovan Budiša

Kad bi se samo u momentu mogla stvorit tamo di mi duša spi a srce podivja i tuče li ga tuče da me u prsima stegne. A u glavi mi se vrti od uspomena na sve lipe dane ditinjstva moga i spomena na sve one kojih više nima. Letu ovi dani pa mi se para da je sve to jučer bilo, da sam još uvik mala i da je cila vrića suza i smiha još pridamnu.

Suza uvik ima, smiha je sve manje ali vrića je sve teža. I digod mi se čini da sam u nju skupila kamenje o koje san se puno puti spotakla. E ali neću, moran još u nju puno tega stavit, pa me digod strah da neću imat di sve to strpat. Ono ću kamenje bacit, ni toliko vridno ali ću stit cilo nebo paperjastih oblaka i svo cviče u proliće ispod maslina i kapjice mora što se raspršu okolo kad val udre o mrkintu.

Moran još stavit i slike koje još nisam dovršila, naslikat gledajuć s punistre u Pinskome ratu ili ispod griža u Pelegrinu. Uvik vidim ništa više i ništa lipše.

Sad su mi se zamutile oči pa više ne vidim ni pisat... Ali zatvorit ću malo oči i sve ću vidit ki da sam tu...

Te su slike uvik prid vrh vriće!

Lovorka Padovan Budiša, jedna je od onih „otrgnutih od škoja“. Poput Elija Žuvele i mnogih drugih. I ta nostalgija za starim krajem ne bi bila neobična i posve je razumljiva. Ali *luška pera*, luške kompozicije imaju onu svezremensku ljepotu i dušu, kao da su skinute sa Schubertove Serenade. Imaju svoju melodiju, mirise, autentični velolučki *touch*. Neponovljivu kodnu oznaku Vale koja neprekidno zove svoju djecu.

A ta djeca su *rasuta* po cijelome svijetu.

Pa čak i ako su blizu, na jednom od kopna, ta ljubav ne prestaje.

* * *

I premda je ovaj tekst zamišljen kako bi se naglasila ona imena koja nisu do sada objavili svoje zbirke pjesama ili proznih radova, ipak ću za kraj citirati splitsku spisateljicu Vjeku Tičinović:

Vela Luko moja Ti si moja sjena. I dokle god dišem, budi mi lanterna. I što god sam daje ja te ćutim više, i što više starim dolazim ti bliže. Vela Luko moja Tvoje ime nosim, pa neka su side svud po mojoj kosi. Koliko Te volim nek' Ti reče plima, koliko u meni svaki dan Te ima.

Vela Luko moja, dok ja mislim na Te, pružaš mi na dlanu SOL - ko dijamante.

Ova pjesma je uglazbljena. Ona je već sama po sebi glazba. Uzvišena pjesma posvećena zavičaju. A kad već spominjemo glazbu, koja je posebna vrsta poezije na dugi način, onda ovoj priči o luškim perima nikad kraja. Tu mislim na Vinka Barčota,

Marija Prižmića i mnoge druge koji su skladali na vlastitu poeziju.

Nepresušno je vrelo i inspiracija Vela Luka. Kako izvući, potaknuti i ostala samozatajna pera i sve to prikazati javnosti.

Ako je *mreža svih mreža* jedna od opcija, druga bi bila večeri poezije u samoj Luci, na otoku i dalje.

Mladi splitski maturant Marin Petković, objavio je svoju zbirku u Splitu koncem 2017. i zadivio javnost. O iskoraku Darka Šeparovića da i ne govorim.

Ni Marin, ni Darko, ni Vjeka ne pripadaju ovoj skupini, ovom skromnom pokušaju pod nazivom *Luška pera*, da se izvuku iz anonimnosti oni koje svakodnevno susrećemo i za koje nikada ne bi rekli da u njima počiva pisac.

Ako je album *Luška pera* bio start, do cilja ima još nekoliko koraka.

I jako mi je žao što u ovom broju *Lanterne* objektivno nije bilo prostora i mogućnosti predstaviti sve autore. Ali sam uvjeren da će u idućima osvijetliti prostor i ljude poput Ivce Cetinića Parive, Vicka Dragojevića, Dijane Roviščanec Zlokić, Nives Jurković Mirošević i mnogih drugih.

Otvorin punistru, sunce žvelto ulize. Burin po ariji žvelto zaburdiža, pasaje kroz prste. Moj Bože, po ovako lipin jutru koga ću danas volit? Znan da hoću i to jedno... Samo još ne znan koga...

S tim stihom i sa zbirkom *Moj Mediteran* predstavila se u Centru za kulturu splitska čakavska pjesnikinja Dobrila Franetović Kuzmić rodom iz Vele Luke.

I ja bih volio da isto tako otvorim punistru. I znan da hoću, i to jedno! Da album *Veloluška pera* ima bezbroj stranica i novih imena koja će svojim zapisima preplivati i Valu i mora.

Web izvori

Facebook stranica „Vela Luka naših starih“